

ישיבת ליובאוויטש

כללים בהשפעה, לימוד וניהול
על פי מכתבי כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע

דברי ימי תומכי תמימים

אג"ק ריו"צ ח"י ע' שס"ו

דברי ימי ישיבת תומכי-תמימים בכלל ארחות חיי התלמידים התמימים בשנים הראשונות בפרט, מענין הוא במאד, ופרסומו הי מביא תועלת רב להתלמידים המתחנכים במוסדי הישיבות המתנהגים ברוחה דישיבת תומכי תמימים דליובאוויטש, להתלמד איך ומה צריך להתנהג תלמיד דישיבת תומכי תמימים, אמנם אין כאן מקומו, וקובע ברכה לעצמו.

אגרות קודש עמוד מס 392 י (תשי"ט-ל) שניאורסון, יוסף יצחק בן שלום דוב בר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לקו"ד ח"א ע' 404

**עס איז זייער נויטיג און די תלמידי התמימים
דליובאוויטש זאלין דערציילין די תלמידי חתמימים וואס
לערנען איצטער אין די פערשידענע ישיבות וואס טראגנען
דעם גרויסן נאמען תומכי תמימים פון זייער לעבן און
אויספיהרונג פון ישיבת תומכי תמימים אין ליובאוויטש, און
עס איז זייער נויטיג און די אלע תלמידים שי וואס לערנען
אין די ישיבות תומכי תמימים, זאלין דאס נעמין פאר א
וועג ווייזער אין זייער לעבן, וואס אויף דעם יסוד-הנהגה**

ליקוטי דיבורים עמוד מס 407 א-ב (אידיש) שניאורסון, יוסף יצחק בן שלום דוב בר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מטרת הישיבה

אג"ק רי"צ ח"א ע' תפד

את הישיבה שהנני מיסד בעזרתו ית', כהיום משאלי מאתו ית' ויתעלה, אשר יאציל עלי' רוח של יראת שמים, רוח של עבודה ופועל, רוח של נועם המדות, רוח של קבלת עול מלכות שמים. הודו לה' כי טוב ישנם כמה ישיבות במדינתנו (כן ירבו) אשר בלי כל ספק, יצאו מהם מורי הוראה בישראל, תלמידי חכמים, מופלגי תורה, ואני ביסדי היום ישיבת תומכי תמימים לא אל זה בלבד אכוון אין אני דורש אשר תלמידינו יהיו דוקא מורי הוראה, תלמידי חכמים ומופלגי תורה, רק הנני בכל תוקף עוז ועל מנת כן הנני מיסדה, כי תלמידינו יהיו יראי אלקים, עובדי ה' מקרב ולב אמת, ואשר פרים יתנו בקיום המצות בחבת הקדש ולכשיגדלו ויהיו לאנשים, הנה כל או"א מהם ידע חובתו ותעודתו בחיים, בעד „תורה תמימה“ ואז הנה נועם היהדות הטהורה יהל במושבים ובכל מקום משכנותם יהי תורה אור.

אגרות קודש עמוד מס 524 א (תרנ"ח-מ"ח תרפ"ח) שניאורסון, יוסף יצחק בן שלום דוב בר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אג"ק רש"ב ח"א ע' ריט

והוא מעת אשר פשטה הנגע המהלכת בלמודיות וקריאת ספרי החיצונים אשר מצאו קן להם בכל מקום ומקום וגם במקום אכסניא של תורה מכניסים צרתה בביתה (אם ע"י הלומדים בעצמם או ע"י מסיתים מחוצה להם).

ולדאבון לבנו הנה הרבה בחורים העוסקים בתורה אשר הביטו אל היכלות הטומאה ועיניהם ראו כל דבר זר ומוזר המושכים את הלב טפש ונכנס הארס והרעל בנפשם ר"ל.

כללא דמילתא הכל הולך אחר המעמיד והוא יסוד החנוך

בהשרשה טובה בתחלת למודם בעודם באיבם להשגיה בעינא פקיא
על כל פרטי מעשיהם של התלמידים מה הם עושים ובמה עוסקים אם
אינם שמים עיונם בדברים הזרים כו', ולהשריש בלבם שרשי האמונה
והיראה ^{והיראה} ולהראותם לדעת חכמת התורה שהיא חכמתו ורצונו ית',
ויקבע כל זה בלבם כיתד חזק בל תמוט, ועל יסוד הזה יהי הבנין בנינו
של עולם בנין עדי עד בעזה"י.

ואף גם אלה אשר טעמו במקצת מהסם המות ר"ל בראשיתם עד
שלא נכנס הארס בעומק נפשם בנקל בעזה"י לפעול עליהם להקיא את
הסם המות ר"ל ע"י השגחה טובה עליהם כנ"ל, לא כן מהעדר השגחה
יוצא ר"ל העגל הנ"ל אשר נעשה אח"כ לשור נגח ומנגח ימה וצפונה כל
הקרוב אל משכן ה' להדיחו ח"ו מכרם אלקי ישראל.

^{אמרו} ובהשימנו אל לבנו את כל הדברים האלה, אמרנו להציע אל
החרדים בעם אשר הענין נוגע אל לבם, ליסד מקום אשר ילמדו שם
הבחורים החפצים ללמוד ויתעסקו בגפ"ת בשקידה, אמנם עם זה תהי
עליהם השגחה טובה להשריש בלבם שרשי האמונה והיראה ^{והיראה} ולהאיר
עיניהם באור הדעת לדעת את ה' ומה ה' דורש מאתם, לעבוד את ה'
וללכת בדרכיו ואור התורה והמצוה והעבודה יאיר בקרבם להיות
זוכים ומזכים את הרבים.

אגרות קודש עמוד מס 265 א שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אג"ק רש"ב ח"ד ע' סז

אי"ה טובים. וזאת אוכל ג"כ לאמר אחרי אשר עיני ראו במשך השנים
האלו אוכל לאמר בפה מלא אשר כמה נפשות טובות נאבדים ר"ל רק
מפני ריחוקם מאור דא"ח ומפני העדר השגחה עליהם, וכמה נפשות
שאפשר להציל בזה"ז הוא יקר מכל הון, וכל המסייע בדבר הזה הוא
מקדש את השם ממש וצריך לשמוח בשמחת נפשו באמת על הדבר
אשר עושה וירצה בחפץ פנימי לעשות בזה מה שביכולתו לעשות
בעזה"י.

אגרות קודש עמוד מס 126 ד : שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל (1) {0} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בשנת תרס"ו עשו חיפוש בארגזי תלמידי תומכי-
תמימים, ומצאו ספרים חיצונים. ול"ק אדמ"ר
מוהרש"ב ^{אוצר החכמה} הקפיד על תלמידי הישיבה, שנמצאים
ביניהם תלמידים חברים שיש בארגזיהם ספרים כאלו.

ונסע הרשג"א ור' משה חוזר לנאות-דשא של ל"ק
אדמ"ר, שהי' נמצא שם ל"ק בקיץ, לשק את
הקפידא. וטענו: הלא רק אצל יחידים נמצאו הספרים,
ולמה יקפיד ל"ק על כל התלמידים?

ואמר ל"ק: "וואָס הייסט, מען גיסט דאָך אויף זיי
מיט חסידות!"⁷⁶

(מהרשג"א)

רשימות דברים עמוד מס 169 הוצאה חדשה חיטריק, יהודה בן צבי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אג"ק רש"ב ח"א ע' שיט

ומש"כ אשר תו"ת אינו רק בשביל החזקת צעירים כ"א לדאוג על
כללות צרכי בני" הרוחניים, אין הדבר כן, תו"ת עיקרה ויסודה היא
לחזק את הצעירים לשמרם מכל דבר המזיק, ולהשתדל ולנטוע בהם
בעזרתו ית' יראת ה' ואהבת ה', וכן בכל מקום שיש ביכולתם לחזק
ידים רפות בתורה ועבודה כמו לייסד בעיירות קביעות שיעורים ללמוד
עם הצעירים הן מבע"מ והן שאינם בע"מ להמשיכם אל התורה
ולהשתדל עמהם להשריש בהם יראת ה' שיפרשו מדברים האסורים,
וירצו בקיום המצות בפועל. זהו תעודת ומטרת תו"ת. אבל אין מטרתה
לדאוג על קיום מצות פרטיות או שמירה בענינים פרטיים, כמו שאין
ענינה לדאוג שיהיו משגיחים על הכשר הבשר (שזה מהדברים הנחוצים
מאד כי עזוב הדבר הרבה, ואלו הי' לנו ח' מחזיקי הדת הי' זה אחת
מהענינים העיקרים ורבת העבודה) וכדומה. וכן על שמירת שבת
וכדומה מצות סוכה ולולב וכה"ג, כן אין ענינה לדאוג על דבר המצה,
מובן אשר כאו"א מישראל באשר הוא יהודי צריך לדאוג ע"ז ולעשות
ולהשתדל בזה מה שבאפשרו, אבל האגודה הזאת אין זאת מטרתה
והיא בזה כמו כאו"א מאחב"י.

אגרות קודש עמוד מס 371 א שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

השגחה

אג"ק רש"ב ח"ג ע' רעג

בהכרח

להתחזק לבלי לקבל עוד בחורים, כי לבד ריבוי ההוצאה שא"א לנשוא. הנה זה גורם בלתי סדרים גדול בההשגחה, כאשר משו"ז הוכרחת לשלוח אגודה להאראדישץ, ויכול להיות אשר אין בזה אחריות, אבל כן הולך הרעיון ממקום למקום, ויכול לבוא ח"ו וח"ו להעדר השגחה, והלא זהו עיקר כל חפצינו ומטרתנו המיוחדת שיהיו בעזה"י תחת השגחה טובה ואיך נעשה דבר שיגרום ההעדר ח"ו. ואם כבוד מאד לדחות את הבאים, אבל באשר זהו נגד המטרה המיוחדת והעיקרית בהכרח למצוא כוחות ע"ז, וצריכים לפרסם בהעיירות שלא יבואו בחורים, והבאים אי"צ להשהותם זמן כ"א ליתן להם איזה סך קטן על הוצ' הנסיעה לחזרה, וברצות ה' וועלין זיי גאנץ זיין. וא"א לאדם ליקח את כל העולם, ומי שהעולם ומלואו] שלו ישמרם כו'.

אגרות קודש עמוד מס 318 ג: שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל (2) {0} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מרשימת ר' אברהם מאירער

אחד הענינים שבו היתה ליובאוויטש שונה ומיוחדת משאר הישיבות, הוא הסדר והמשמעת. בתו"ת הי' הכל מסודר בדייקנות נוראה. המשגיחים ומגידי השיעורים היו אנשים רציניים מאד שהיו מקפידים מאד גם על זמנם שלהם. הם לעולם לא היו מאחרים או מתרשלים בעבודתם, וגם עלינו, הבחורים, הקפידו מאד. הקפידו על הלימודים והקפידו על ההנהגה. גם אם הי' תלמיד מאחר ל"סדר" דקה אחת, היו יכולים להעניש ולקנוס. המשגיחים הכירו היטב היטב כל בחור, וידעו בדיוק את מצבו בגשמיות וברוחניות. לפי סדר קבוע היו מתנהלים מבחנים חמורים, און מיהאט געמאסטן און געוואגן די גאנצע צייט.

סדר כזה התקיים בכל הגילים. גם ב"חדרים" לנערים היו הסדרים קבועים ומדויקים, והיתה השגחה מלאה. הבחור המבוגר שהי' כמו מדריך לצעירים, הי' אפילו קורא את המכתבים שהיו הנערים שולחים הביתה ואת המכתבים שהיו מקבלים.

כבוד ידידי הרב המופי ווח"ס . . . הר"ש זלמן שיי האוולין הראדישץ

אחדשה"ט

הננו שולחים תחת השגחתו ארבעה תלמידים, אשר נבאר איכותם
ומהותם.

א) הבחור יוסף צבי שיי לאנדא מקאבליאק, בנגלה הוא למדן בעצם
ומתמיד, אמנם ענין דא"ח אצלו דבר מותר, ואינו מבין כלל ההכרח לדא"ח. ע"כ
צריך להדריכו בדא"ח ולהשגיח עליו בטוב על ענין הדא"ח. ומהנכון שיהא
אכסניא שלו בביתו.

ב) משה מסלאנים, אין לו שום התמדה בלימוד כלל, והתרה לו הרב
המנהל שליט"א עד"ז ולא הועיל עדיין, ע"כ ישגיח עליו ביותר בשמאל כו' וימין
מקרבת. דעת הרב המשגיח שיי אז ער האט האלט צוא באטלענען און שטיפון
אביסול און ניט צוא טראגין זיך צום לערנען.

ג) מאיר מניקאלאיעוו. יש לו חשק בלימוד, אכן ער קען ווייניק, ע"כ
דארפמען מיט אים לערנען.

ד) זאב מבאצייקעוו, אין לו חשק כ"כ בלימוד, אמנם הוא בחור בחושים
טובים.

לאנדא הוא על קעסט בלי תשלומין. משה מסלאנים דרוש לשלם שלשה
רו"כ לחדש, ע"כ יזכירו ע"ז, והמותר עלינו לשלם. וכולם המה על קעסט.

הכלל, זאלט איר וויסון, אז מען גיט אייך איין אוראק איר זאלט
הארעווען אז די קינדער זאלון ווערון מענשין, כאשר עם לבבינו וחפצינו.

ומאפס פנאי אקצר ואו"ש והנני ידי"א דו"ש בא"ה בשי הרב המנהל
שליט"א.

י"ק זעליקסאן

ע"ד האכסניא לאלו הבחורי, ישתדל שיהיו קרוב אצלו למען שיהא
ההשגחה בטוב.

אלו שאפשר להחזיק אצלו טוב יותר. והעיקר הוא ההשגחה עליהם
בכל הפרטים כפי שצויתי בהמכתב ע"י המזכיר. און דאס מיינט מען ניט
סתם, נאר טאן מיט זיי, ולהודיע תומ"י בפרטיות הנהגת כל אי ואי.
ואקוה להי כי בודאי יעשו כפי שיצטוו, כי לכל עת, ושינוי מקום גורם
ג"כ. ולהודיע בכל עת א...

יוסף יצחק
אה"ח 1234567

אג"ק רש"ב ח"ב ע' תקצג

לידידי ר"ז משגיח שי' אה"ח 1234567

נתעלית במעלת העליונים והאצילים (צוא פאר בריינגען וכה"ג)
ואין אתה משגיח בתחתונים. מאז הווסדה האראדיטש היתה הכוונה
לאותן הדורשים השגחה והתעסקות פרטי, וכן הי' מקודם כאשר שמת
לבך ודעתך ע"ז. ועתה נתבטל הדבר וכו' והחסרון מורגש מאד, ומוכרח
לתקן הדבר ותשמור הכוונה האמיתית הנ"ל.

אגרות קודש עמוד מס 199 ב שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אג"ק רש"ב ח"ג ע' רלד

בדבר הזאל לא שערתי שיעלה תקונו כ"כ. בטח עושים שיהי להם
שם מקום ללון, והיינו לעשות חדרים אשר בכל חדר יהי מקום לג'
בחורים (לא פחות) ומסופק אני אם יתן ח"ד הר"נ שי' את הסך הדרוש.
אגרות קודש עמוד מס 278 ג שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לימוד

אג"ק רש"ב ח"א ע' רכז

אז"ח 567/234

[חורף תר"ס]

בני שי, מש"כ בדבר לאמר שיעור בגמ' ופוסקים לפני הבחורים, נכון הוא לעשות כן עד שיהי' משגיח טוב בעזה"י שישגיח על אופן לימודם, כי בעצם הענין מצד עצמו יש בזה חסרון בזה"ז, מפני כי לא כתלמידים של הדורות הקודמים הם התלמידים דעכשיו, בדורות הקודמים הי' התלמיד בטל לגמרי אל הרב ומצד עוצם וגודל הביטול ומצד גודל הקב"ע שלא הי' כבוד עליו כלל לייגע א"ע הרבה וע"ד שכי' ויט שכמו לסבול עול התורה, הי' כלי לקבלה שקיבל את השפעת שכל הרב כמו שהוא, ויגע וטרח הרבה לעיין היטיב בדברי הרב להבינם לעצמו היטיב. אבל הכל בדברי הרב דוקא ולא יצא חוץ לגדר השפעת

להלומד בגדלותו כשהוא מצוייר כבר בצירי חושי עצמיו) אמנם מעטים המה תלמידים כאלו בזמן הזה שיהי' מסורים בכל עצמם לגמרי וימצא רק ביחידים, ולזאת אמירת שיעור שאומר המשפיע אינו מועיל כ"כ לטובת המקבלים, כי לא יקבלו עי"ז טיב ענין הלימוד איך שצריכים ללמוד כל ענין בלימוד הטוב. ויותר מועיל בזה"ז דרך ההשגחה על הלימוד, היינו שהמשגיח מתעסק עמו בעת לימוד הנער בעצמו ומראה לו עותותו שאינו לומד כדבעי ומראה לו איך שצריכי' ללמוד באופן כך וכך. וכאו"א משגיח עליו באופן לימודו לפי ערכו.

אגרות קודש עמוד מס 281 א שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בדבר הבחורים בודאי נצרך א' שישגיח על כל פרט ופרט שלהם והוא יהי' עמוד התוך אשר כולם יתאחדו ויסובבו סביביו . . . גם לטובת הענין צריכים להזהר מלפאר ולרומם אותו בין הנערים בכדי לחבבו עליהם. וכלל גדול אמרז"ל מעשיך יקרבוך כו' שזה קירוב ודביקות אמיתי שנדבק בפנימיות נפשו ואז המה בעצמם יפארו וירוממו אותו. ואנו מוזהרים רק לרומם את המלך מפני שכללות ענין המלוכה הוא בבחי' מקיף שמשתרר ברצונו, ולזאת אנו צריכים לרוממו בכדי שיהי' מוראו על העם, אבל ברב אם כי צ"ל מור[א] הרב על התלמיד הוא רק בשביל ההשפעה פנימית שזה עיקר ענין הרב להשפיע לו אור פנימי דוקא, והיראה היא בכדי שיהי' כלי לקבל את האור פנימי והיראה צ"ל לא ע"י שירוממו אותו כ"א הרב בעצמו צריך לעשות את היראה בתלמידים וכמארז"ל זרוק מרה בתלמידים כו'. ולטובת הענין נוגע הדבר מאד שלא לפארו ולרוממו. ואז מה שיש בכוחו לפעול יהי' אי"ה פעולה פנימית ואמיתית כו'.

אגרות קודש עמוד מס 272 א: שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל (1) { הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ה"שיעורים"

קונטרס על תומכי תמימים שכתב ר' משה ראזענבלום

כדי להגיע למטרה זו פתחה האגודה כתות לנערים בני 13 ומעלה. בדרך-כלל מתפתחת אצל הצעירים בני 17-18 שאיפה לרכישת מקצוע מעשי, בין שהוא בעל אופי חומרי ובין שהוא בעל אופי רוחני. יתכן ושאילות אלו כשלעצמן מוצדקות הן, אבל אין בכחן לסייע לרצון לרכוש ידיעת ה' טהורה, וגם לא ללימוד התורה לשמה מתוך מסירות נפש, שתחילתו ותכליתו היא אותה דעת ה'. לעומת זאת, נפשם ורוחם של נערים בני 13 טהורים הם עדיין ומסוגלים לקבל את הזרעים הרוחניים של ידיעת האלקות הטהורה. זריעה

אג"ק רש"ב ח"א ע' רכט

על לימוד הנגלה, וצריכים ג"כ ללמוד דא"ח עם הנערים והעיקר עם אותם שלא למדו עדיין, ואופן הלימוד א"צ להיות בהשכלות יתירות, כ"א להבינם את הנאמר בהדרוש שלומדים, ולהשגיה על כולם בכלל על פרטי הנהגותיהם ומדותיהם, ולדבר עמהם לעורר את לבבם לתורה ועבודה, ולכן ישיב לך בהקדם אם יכול לקבל עליו העבודה הזאת אנו אגרות קודש עמוד מס 281 א שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

השפעה

אג"ק רש"ב ח"ג ע' צג

[חורף תר"ס]

בני שי' אגלה לך בסוד מה שיש ברעיוני אודות הבחור . . . שי' אם
כי הוא הולך לפה"נ בטוב בעזה"י, מ"מ כל משך העת מתגנב אצלי
רעיון עליו אולי הוא רק בחיצוניות ומה שעוסק בדא"ח ומקבל כל מה
שאומרים לו אולי הוא למראית עין מפני שמצא בעצמו שמוכרח
להיות בצד הזה וממילא דארף ער גיפעלין, ומצד חכמתו בכוחו
ויכולתו להסתיר דבר ולעשות אקוראט ויא אוף א אמת. ואפשר משו"ז
לא נראה בו פעולה פנימית. ולזאת תתן דעתך ע"ז לחקור ולדרוש
היטיב אחר זה, אבל ח"ו לא לגלות לו החשד הזה למען שלא יגרום לו
קלקול ח"ו, ותהי נזהר בזה מאד. ואפשר נכון לגלות לשלמה
שאדאווסקי למען יחקור ג"כ, באופן אם בטוח אתה שלא ידע מאתו.
ובכל אופן באשר טבעו עב וחזק בעצם צ"ל ההנהגה אתו בשמאל דוחה
וימין מקרבת ודוקא שניהם, ולא למותר כלל ליתן לו ביטושים לעתים
קרובים ולומר לו חסרונותיו במדותיו הטבעים וכדומה והעדר פעולתו
הטובה, וגם לקרבו ולדבר אתו בעניני דא"ח ומדות טובות ובאופן
העבודה.

אגרות קודש עמוד מס 138 ג שניאורסון, שלום דוב בר בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה